

Роман ШОСТАК,

orcid.org/0000-0002-3933-9912

*ад'юнкт кафедри теорії, методики та організації фізичної підготовки і спорту
Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського
(Київ, Україна) komodr1r1r1@gmail.com*

ПОНЯТТЯ «КОМПЕТЕНТНІСТЬ» У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті проаналізовано міркування науковців щодо проблеми запровадження компетентнісного підходу та сутності понять «компетенція» й «компетентність». Натепер під час ведення сучасних війн і збройних конфліктів надзвичайно ускладнена система управління військами, тому на першій план висувається необхідність підготовки професійно-компетентних військових фахівців, здатних до ефективної управлінської діяльності на тактичній ланці управління, основу якої становить високий рівень сформованості в них управлінської компетентності. Формування управлінської компетентності майбутніх фахівців з організації фізичної культури і спорту в процесі професійної підготовки нашоюхується на значні труднощі. Це зумовлено різним розумінням компетентнісного підходу, продовженням плутанини як у вітчизняній, так і в зарубіжній педагогічній літературі щодо тлумачення змісту понять «компетенція» і «компетентність» та смислового їх «розведення» в наукових дослідженнях, нормативно-методичних документах, що регламентують систему освіти. Зокрема, аналіз цих понять в історичному вимірі показує, що, з одного боку, ці поняття переважно використовували як синоніми, а з іншого – були намагання їх виокремити один від одного.

Метою дослідження є аналіз сутності поняття «компетентність» у науковій літературі.

Аналіз і узагальнення психолого-педагогічної, навчально-методичної та спеціальної наукової літератури щодо компетентнісного підходу, трактування та розуміння понять «компетенція» та «компетентність» уможливило висновок про необхідність розмежування цих понять. Встановлено взаємозв'язок між цими поняттями й обґрунтовано їх розмежування. Компетенція – це коло питань, в яких людина добре обізнана (чи має повноваження). Компетентність – це складне інтегральне інтелектуальне, професійне й особистісне утворення, що формується у процесі підготовки, виявляється, розвивається і вдосконалюється в професійній діяльності.

Ключові слова: компетентність, управлінська компетентність, компетентний, компетенція, управління, фахівець, підготовка.

Roman SHOSTAK,

orcid.org/0000-0002-3933-9912

*Phd Student of the Department of Theory, Methodology and Organization of Physical Training and Sports
National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy
(Kyiv, Ukraine) komodr1r1r1@gmail.com*

THE CONCEPT OF “COMPETENCE” IN SCIENTIFIC LITERATURE

The increasing volume and complexity of the tasks, military assets require formation of the necessary competencies for future officers, efficiency improvement of the entire training process. Nowadays, during the conduct of modern wars and military conflicts, the system of command of the army is extremely complicated, therefore, the necessity of training professionally competent military professionals, who are capable of effective managerial activity at the tactical level of command, the basis of which is a high level of management competence formation, is relevant. Formation of managerial competence of chiefs of physical training and sports in the process of vocational training encounters considerable difficulties, which are caused by the continuation of confusion in both domestic and foreign pedagogical literature concerning: different understanding of competence approach, competence, identification, different interpretation of the concept “competence”.

The aim of the article is to analyze the essence of the definition “competence” in the scientific literature.

In order to fulfill the assigned tasks, the following research methods were used: analysis and generalization of psychological and pedagogical, research and methodological and special scientific literature concerning research issue; comparison and generalization of legislative acts in order to perform the theoretical analysis of the issue.

The data obtained in the analysis of the definition “competence” in scientific literature reveal an inconsistent interpretation of it. The use of the competence approach in higher education aims at the transition to new standards in order to bring the educational results closer to the needs of the society and the requirements of the employer. The analysis of scholars views on the competence approach, the interpretation and understanding of the concepts of “functions” and “competence”, makes it possible to conclude the need to show the differences between these concepts, namely function, above all, should be understood the scope of authority of any organization, institution or person, and competence – is

a complex integral intellectual, professional and personal formation, which is formed in the process of training, and revealed, developed and perfected in professional activity.

The directions for future research are to check modern state of management competence formation of future chiefs of physical training and sports of military unit.

Key words: *competence, managerial competence, competent, competence, management, specialist, training.*

Постановка проблеми. Збільшення обсягу і складності завдань, нові засоби збройної боротьби потребують формування в майбутніх офіцерів необхідних компетентностей, підвищення ефективності всього навчального процесу. Під час ведення сучасних війн і збройних конфліктів надзвичайно ускладнена система управління військами, тому на перший план висувається необхідність підготовки професійно-компетентних військових фахівців, здатних до ефективної управлінської діяльності на тактичній ланці управління, основу якої становить високий рівень сформованості в них управлінської компетентності.

У зв'язку з цим цілеспрямована підготовка офіцерів-управлінців з широким науковим, професійним, фаховим і управлінським кругозором, розвинутим творчим практичним мисленням, високою управлінською компетентністю та культурою, спроможних ефективно вирішувати весь комплекс управлінських завдань, що стоять перед ними як суб'єктами управління в різних структурах і установах, забезпечить ефективне управління відповідно до вимог сьогодення.

Отже, проблема формування управлінської компетентності майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту військової частини в процесі їхньої професійної підготовки постає як одна з найбільш вагомих, вирішення якої має забезпечити сталий розвиток такої складної підсистеми Збройних Сил України, як фізична підготовка особового складу.

Водночас формування управлінської компетентності майбутніх фахівців з організації фізичної культури і спорту в процесі професійної підготовки наштовхується на значні труднощі, що зумовлені продовженням плутанини як у вітчизняній, так і в зарубіжній педагогічній літературі щодо:

- різного розуміння компетентнісного підходу;
- ототожнення понять «компетенція» і «компетентність»;
- різного трактування поняття «компетентність»;
- невизначеності критеріїв оцінювання розвиненості компетентності фахівця, зумовленого різними підходами щодо її структури.

Аналіз досліджень. Аналіз наукових праць, що стосуються проблеми формування управлінської

компетентності майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту військової частини в процесі професійної підготовки, свідчить, що ця проблеманалежить до міждисциплінарних, зокрема, у:

– психологічному – психологічне забезпечення управлінської діяльності, особистісний потенціал керівника, психологізація процесу підготовки майбутніх фахівців до специфіки управлінської діяльності, гуманізація професійної підготовки управлінських кадрів (А. М. Бандурка, Л. М. Карамушка, Т. М. Мацевко, С. Г. Москвичев, В. В. Рибалка, О. Г. Романовський, В. І. Свистун та ін.);

– педагогічному – обґрунтовуються педагогічні проблеми підготовки фахівців до здійснення управлінської діяльності (Л. І. Макодезь, О. Г. Романовський, В. І. Свистун, Л. Л. Тованьянський), у тому числі військових фахівців (О. В. Бойко, В. М. Король, О. Л. Луцький, Р. В. Торчевський, В. А. Шемчук, В. В. Ягупов, та ін.).

Водночас поза увагою науковців залишилася проблема формування управлінської компетентності майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту військової частини, тому **метою статті** є аналіз сутності поняття «компетентність» у науковій літературі.

Виклад основного матеріалу. Проблема формування основних видів компетентностей, у тому числі професійної, фахової та управлінської, в майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки в різноманітних професійних навчальних закладах стала актуальною в педагогічній і психологічній науках наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. Проте слід наголосити, що проблема компетентності фахівців та її формування/розвиток/вдосконалення не є новою для зарубіжної та вітчизняної психолого-педагогічної науки, а також для системи професійної підготовки фахівців.

У зв'язку з цим досить влучним є розуміння доцільності компетентнісного підходу Дж. Равеном, який вважає, що на його основі «стало можливим проведення ефективної політики в галузі трудових ресурсів, заснованої на більш тонких процедурах професійного навчання, працевлаштування і подальшого професійного зростання фахівців, а також здійснення такої політики в галузі добору кадрів, що дозволило б залучити гідних кандидатів на впливові посади

в суспільстві й відхилити непридатних» (Равен, 1999: 33).

У роботі Р. Уайта (White R. W.) «Motivation reconsidered: the concept of competence» (Перегляд поняття мотивації: концепція компетентності) власне поняття «компетенція» змістовно наповнюється особистісними якостями та проявами, в тому числі й мотивацією (White, 1959). Таким чином, можна наголосувати, що науковець у 1958 р. вперше застосував поняття «компетентність» у контексті характеризування особливостей індивідуальності людини, що тісно пов'язані з якістю її діяльності, тобто відрізняв поняття «компетенція» і «компетентність». Ця якість є результатом отриманої освіти та набутої компетентності, яка сформована у процесі навчання, в тому числі й професійного.

Згодом проблема компетентності фахівців стала об'єктом дослідження багатьох радянських, російських та українських дослідників – Ю. В. Варданян, О. І. Зимньої, І. А. Зязюна, А. К. Маркової, Л. М. Мітіної, О. І. Щербаківа, Т. І. Шамової, В. А. Семиченко та ін.

Так, О. В. Овчарук і Н. Ю. Северина акцентують увагу на тому, що основні складники освіти з точки зору компетентного підходу об'єднані в понятті «компетентність» (Овчарук, 2004).

«Компетентнісний підхід» нерозривно пов'язаний з поняттям «компетентність». Саме компетентність дозволяє фахівцеві діяти самостійно та відповідально і включає здібність та вміння виконувати певні професійні функції» (Торічний, 2012).

Слід наголосити, що дотепер як у вітчизняній, так і в зарубіжній педагогічній і психологічній науках продовжується плутанина щодо розуміння змісту понять «компетенція» і «компетентність» та смислового їх «розведення» в наукових дослідженнях і нормативно-методичних документах, що регламентують систему освіти. Зокрема, аналіз цих понять в історичному вимірі показує, що, з одного боку, ці поняття переважно використовували як синоніми, а з іншого – були намагання їх виокремити один від одного.

Насамперед плутанина щодо понять «компетенція» і «компетентність» має місце в західній педагогіці та психології, яка поступово прийшла до вітчизняної педагогічної та психологічної наук. У зв'язку з цим їх використання сучасними дослідниками несе результати вдалих, а також і наслідки невдалих, а деколи й помилкових перекладів понять «competency» і «competence» з англійської мови на українську. Джерелами таких перекладів є не лише технічні помилки та наяв-

ність різних смислових нюансів у тлумаченні та використанні цих понять в американському і британському варіантах англійської мови, а й відмінності у трактуванні компетентного підходу в американській і європейській педагогіці.

Необхідно адекватно переносити, на нашу думку, на «україномовний ґрунт» ці поняття, що вкладаються в англійській мові в поняття «competence» і «competency». Передусім необхідно розібратися в змісті англійських понять у різних контекстах.

О. М. Яригін коментує відмінність цих понять в англійській мові так: «...термін «competency» відповідає поняттю «компетентність», а термін «competence» – поняттю «компетенція». <...> можна зробити такі основні висновки:

1) слід розрізняти терміни «компетентність» і «компетенція»;

2) слід розрізняти терміни «competency» і «competence»;

3) у сучасному слововживанні немає однозначної відповідності між цими термінами в англійській і російській мовах;

4) під час «перекладання» цих термінів слід ретельно аналізувати контекст їх використання як у мові-джерелі, так і в мові-адресаті» (Яригін, 2011).

Компетентність – це, на думку Валде (Velde, С.), особистісна характеристика, сукупність мобільних знань, умінь, навичок і глибокого мислення (Velde, 1997).

За Дж. Равеном, компетентність – це специфічна здатність людини, що необхідна для ефективного виконання конкретної діяльності в певній предметній галузі, що передбачає наявність таких якостей і здатностей: вузькоспеціалізовані знання; предметні навички; способи мислення; розуміння відповідальності за свої дії (Равен, 1999: 6).

Таким чином, можна вважати, що в англійській літературі поняття «competence» означає «мотивовані здатності», а «competency» – «поведінку, що сприяє досягненню мети».

Водночас слід підкреслити, що в Радянському Союзі, а потім і в Україні, починаючи з 1970-х рр., використовувалися поняття «компетенція» і «компетентність» як для позначення кінцевого результату набуття особою професійної освіти, так і для характеристики різних властивостей особи фахівця, сформованих у процесі набуття професійної освіти. У педагогічній науці мають місце різні їх трактування: як взаємозамінні (Г. К. Селевко та ін.); як такі, що принципово відрізняються (І. О. Зимняя, А. К. Маркова, А. В. Хуторської, В. В. Ягупов та ін.).

Компетентнісна методологія покладена в основу всіх нормативно-правових документів останнього часу, що регламентують діяльність у сфері освіти загалом і у сфері вищої освіти зокрема, а саме це: Закони України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII, «Про освіту» від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII, Національна рамка кваліфікацій України, Концепція розвитку педагогічної освіти та ін.

Закон України «Про вищу освіту» визначає освітній процес як інтелектуальну, творчу діяльність у сфері вищої освіти і науки, що проводиться в закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей в осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості. «Компетентність» Закон тлумачить як здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей (Закон України «Про вищу освіту», 2014).

В Законі України «Про освіту» компетентність визначається як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність (Закон України «Про освіту», 2017).

У Національній рамці кваліфікацій України терміни вживаються в такому значенні:

інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо результатів навчання та/або професійної діяльності;

компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Сприйняття компетентнісного підходу залежить від розуміння понять «компетенція» і «компетентність», які для української педагогіки є відносно новими, тому спостерігається різне їх тлумачення та розуміння. Так, аналіз понять «компетенція», «компетентність», представлених у словниках (табл. 1), свідчить про їх однакове смислове трактування.

Таким чином, вищевикладене свідчить про певні тенденції, що стосуються як смислової узгодженості, так і неузгодженості цих понять. Особливо це стосується поняття «компетентність».

В. В. Ягупов зазначає, що поняття «компетентність» характеризує якісний напрям підготовки особи, що дає змогу отримати відповідну посаду, набувається в процесі отримання професійної освіти та стосується конкретної особи як майбутнього суб'єкта професійної діяльності. На думку вченого, компетентність – це підготовленість (теоретична та практична) і здатність (інтелектуальна, діяльнісна та суб'єкта), а також готовність (професійна, особистісна, психологічна тощо) особи до певного виду діяльності (Ягупов, 2011).

Таблиця 1

Визначення поняття «компетентність» і «компетенція» у словниках

Компетентність	Компетенція	Назва
Властивість за знач. Компетентний . <i>Приклад: Олег Миколайович, огляньте будівлю, для цього досить Вашої компетентності.</i> 1. Який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий. 2. Який ґрунтується на знанні; кваліфікований (у 2 знач.).	1. Добра обізнаність із чим-небудь. 2. Коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи.	Словник української мови (Білодід, 1973).
Поінформованість, обізнаність, авторитетність.	1. Добра обізнаність із чим-небудь. 2. Коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи; коло питань, в яких дана особа має певні повноваження, знання, досвід та ін.	Тлумачний словник іншомовних слів (https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?action=alpha&Qry=%C0).
Поінформованість, авторитетність.	Коло повноважень.	Словник іншомовних слів (Морозов, Шкарапута, 2000).

Загалом, є такі інтерпретації поняття «компетентність»:

– володіння фахівцем певними знаннями, навичками, вміннями, досвідом і професійно важливими якостями, що дають змогу приймати правильні рішення та успішно їх реалізовувати. Так, М. А. Сирятов її визначає як сукупність індивідуальних здатностей, навичок, професійних знань і умінь, наявність базової освіти і досвіду роботи, необхідних для реалізації професійних функцій у межах конкретної посади (Сирятов, 2002: 33);

– комплексний потенціал фахівця, що забезпечує можливість його успішної професійної діяльності: інтегративне утворення, що виявляється в ефективній діяльності й включає особисте ставлення до предмету і продукту діяльності, що інтегрує в собі знання, уміння, навички, досвід й особистісні властивості, що зумовлюють прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях (Головань, 2008: 29);

– здатність і готовність особи працювати «зі знанням справи»: «виявлені на практиці прагнення і здатність (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, вміння, досвід, особистісні якості тощо) для успішної творчої (продуктивної) діяльності в професійній і соціальній сфері з усвідомленням соціальної значущості й особистісної відповідальності за результати діяльності, необхідності її постійного вдосконалення» (Татур, 2006: 9);

– система професійних знань, умінь і навичок, що пов'язана з виконанням професійної діяльності на високому рівні: професійна компетентність фахівця безпеки життєдіяльності МНС України – це «система професійних знань, умінь і навичок, що пов'язані з виконанням професійної діяльності на високому рівні, серед яких: забезпечення мобільності поповнення професійних особистісних знань; професійна теоретична, практична, морально-психологічна підготовленість; уміння виявляти, ставити і розв'язувати на рівні технологічних або трудових стандартів професійні завдання; критичність мислення; саморефлексія; лідерський потенціал» (Ткаченко, 2009: 28).

На нашу думку, більш повно і конкретно у змістовному, смисловому та структурному аспектах дають визначення компетентності В. В. Ягупов і В. І. Свистун – як складного інтегрального інтелектуального, професійного і особистісного утворення, яке формується «у процесі професійної підготовки у ВНЗ, виявляється, розвивається і вдосконалюється у професійній діяльності, а ефективність його здійснення суттєво залежить

від видів його теоретичної, практичної та психологічної підготовки до неї, особистісних, професійних й індивідуально-психічних якостей, сприйняття цілей, цінностей, змісту та особливостей цієї діяльності» (Ягупов, Свистун, 2007:6).

Також має місце практичне їх ототожнення з компетенціями. Так, в «Енциклопедії освіти» зазначається, що «компетенції – відчужена від суб'єкта, наперед задана соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки учня, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат. Результатом набуття компетенції є компетентність, яка на відміну від компетенції передбачає особистісну характеристику, ставлення до предмета діяльності. Компетенції можуть бути виведені як реальні вимоги до засвоєння учнями сукупності знань, способів діяльності, досвіду ставлень з певної галузі знань, якостей особистості, яка діє в соціумі» (Кремень, 2008: 409).

Такий підхід виражається в таких визначеннях:

– сукупність компетенцій фахівця, актуалізованих в певних видах діяльності: «працівники проявляють компетентність у тій мірі, в якій їхня діяльність досягає або перевершує описані стандарти» (Шамова, 2004: 3);

– актуальна якість особи, що показує міру оволодіння відповідними компетенціями: «компетентність – володіння людиною відповідною компетенцією, що включає її особистісне ставлення до неї і до предмету діяльності» (Хуторської, 2006: 66);

– система властивостей особистості: «система властивостей особистості, що визначається результатом розв'язання проблемних завдань та передбачає мінімальний досвід застосування компетенції» (Хуторський, 2003: 61).

Т. М. Сорочан компетенцію тлумачить як потенційну здатність людини до діяльності, засновану на знаннях, досвіді, цінностях, схильностях, набутих завдяки навчанням (Сорочан, 2005: 17).

М. А. Чошанов вважає, що компетентна людина має не тільки розуміти сутність проблеми, але й уміти практично її вирішувати (Чошанов, 1996).

Кожне з цих явищ – «компетентність» і «компетенція» – не може існувати окремо, оскільки одне поняття є смисловим продовженням іншого: компетенція як наукове явище → компетентність як інтегральна якість, яка характеризує підготовленість фахівця до розв'язання певних компетенцій → компетентний як реалізація цієї інтегральної якості в практичній діяльності конкретного фахівця (Ягупов, 2011).

Отже, найбільш прийнятною для нас є думка більшості українських педагогів, що під терміном «компетенція» розуміється передусім коло повноважень якої-небудь організації, установи чи особи. В межах своєї компетенції особа може бути компетентною чи некомпетентною в певних питаннях, тобто мати/набути компетентність (компетентності) у певній сфері діяльності. Оскільки йдеться про процес навчання і розвитку особистості, що відбувається в системі освіти, то одним із результатів освіти й буде набуття людиною набору компетентностей, що є необхідними для професійної діяльності на конкретній посаді.

Компетентний фахівець має застосувати найбільш оптимальний метод розв'язання проблеми залежно від конкретних практичних умов діяльності.

У зв'язку з цим слід урахувати результати методологічних, теоретичних і методичних досліджень провідних військових педагогів і психологів: О. В. Барабанщикова, І. В. Біжана, М. Й. Варія, А. В. Галімова, О. В. Діденка, А. В. Долматова, Д. В. Іщенко, П. А. Корчемного, Л. Г. Лаптева, В. С. Маслова, В. Г. Михайловського, М. І. Нещадима, В. Ф. Перевалова, С. І. Сьєдіна, О. В. Торічного, Г. Х. Яворської, В. В. Ягупова та ін.

У результаті аналізу поняття «компетентність» у науковій літературі слід наголосити, що натеper немає системного розуміння компетентнісного підходу, не узгоджено трактування поняття «компетентність».

Водночас для нашого дослідження важливими є визначення компетентності В. В. Ягупова і В. І. Свистун «як складного інтегрального інтелектуального, професійного і особистісного утворення» (Ягупов, Свистун, 2007).

Висновки. Застосування компетентнісного підходу у вищій освіті спрямоване на перехід до нових стандартів для більшого зближення результатів освіти до потреб суспільства та вимог замовника.

Аналіз поглядів науковців щодо компетентнісного підходу, трактування та розуміння понять «компетенція» та «компетентність» уможливило висновок про необхідність розмежування цих понять, а саме: під компетенцією передусім слід розуміти коло повноважень якої-небудь організації, установи чи особи, а компетентність – це складне інтегральне інтелектуальне, професійне і особистісне утворення, що формується в процесі підготовки, виявляється, розвивається і вдосконалюється у професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білодід І. К. Словник української мови : у 11 т. Київ : Наукова думка, 1973. Т. 4. 840 с.
2. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23–30.
3. Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи / за ред. О. В. Овчарук. Київ, 2004. 112 с.
5. Морозов С. М., Шкарапута Л. М. Словник іншомовних слів. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с.
6. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII.
7. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій України : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листоп. 2011 р. № 1341.
8. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII.
9. Равен Дж. Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы / пер. с англ. «Когито-Центр». Москва, 1999. 144 с.
10. Сорочан Т. М. Розвиток професіоналізму управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Луганськ, 2005. 43 с.
11. Сырятов Н. А. Внутрифирменные профессиональные стандарты как основа функционирования системы управления персоналом предприятия. *Менеджмент сегодня*. 2002. № 4. С. 28–33.
12. Татур Ю. Г. Высшее образование : методология и опыт проектирования : учеб.-метод. пособ. Москва : Логос, 2006. 256 с.
13. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций. *Инновации в общеобразовательной школе. Методы обучения* : сборник научных трудов / под ред. А. В. Хуторского. Москва : ГНУ ИСМО РАО, 2006. С. 65–79.
14. Ткаченко Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців безпеки життєдіяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2009. 260 с.
15. Тлумачний словник іншомовних слів : веб-сайт. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?action=alpha&Qry=%C0> (дата звернення 23.03.2020).
16. Торічний О. В. Теорія і практика формування військово-спеціальної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі навчання : монографія. Хмельницький : Вид-во НАДПС України ім. Б. Хмельницького, 2012. 536 с.

17. Хуторской А. В. Ключевые компетентности как компонент личностно ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58–64.
18. Чошанов М. А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения : метод. пособ. Москва, 1996. 160 с.
19. Шамова Т. И. Система последипломного образования руководителей образовательных учреждений : Опыт, проблемы, перспективы. *Педагогическое образование и наука: науч.-метод. журнал*. 2004. № 3. С. 3–9.
20. Ягупов В. В., Свистун В. І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки НаУКМА*. 2007. Т. 71. С. 3–6.
21. Ягупов В. В. Методологічні основи розуміння та обґрунтування понять «компетентність» і «компетенція» щодо професійної підготовки майбутніх фахівців. *Нові технології навчання : наук.-метод. зб. : у 2-х ч.* 2011. Вип. 69. Ч. 1. С. 23–29.
22. Ярыгин О. Н. «Компетентность» и «компетенция» как эмерджентные свойства деятельности человека. *Вектор науки Тольятинского государственного университета*. 2011. № 1. С. 345–348.
23. Velde C. Crossing borders: an alternative conception of competence and implications for provisional practice in the workplace. Paper presented at the 27th Annual SCUTREA Conference. (1-3 July 1997, University of London). London, 1997. P. 27–35.
24. White R. W. Motivation reconsidered: the concept of competence. *Psychological review*. 1959. Vol. 66. № 5. P. 279–333.

REFERENCES

1. Bilodid I. K. Slovník ukrajskoi movy: u 11 t. [Dictionary of Ukrainian language]. Kyiv : Scientific thought, 1973. T. 4. 840 p. [in Ukrainian].
2. Golovan M. S. Kompetentsiia i kompetentnist: dosvid teorii, teoriia dosvidu. [Function and Competence: experience of theory, theory experience]. *Higher Education of Ukraine*. 2008. № 3 P. 23–30. [in Russian].
3. Entsiklopediia osvity [Encyclopedia of Education] / za red. V. H. Kremenia. Kyiv: Yurinkom Inter, 2008. 1040 p. [in Ukrainian].
4. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti : svitovi dosvid ta ukrajski perspektyvy [The Competence Approach in the Modern Education: World Experience and Ukrainian Perspectives] / za red. O. V. Ovcharuk. Kyiv, 2004. 112 p. [in Ukrainian].
5. Morozov S. M., Shkaraputa L. M. Slovník inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words]. Kyiv : Scientific thought, 2000. 680 p. [in Ukrainian].
6. Pro vyshchu osvitu [On Higher Education] : Zakon Ukrainy vid 01 lypnia 2014 r. № 1556-VII. [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii Ukrainy [On Approval of the National Qualifications Framework of Ukraine] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystop. 2011 r. № 1341.
8. Pro osvitu [On Education] : Zakon Ukrainy vid 05 veresnia 2017 r. № 2145-VIII. [in Ukrainian].
9. Raven J. Pedagogicheskoe testirovaniye: Problemi, zabluzhdeniya, perspektyvy [Pedagogical Testing: Problems, Delusions, perspectives.] / per. s anhl. «Kogito-Center». Moskva. 1999. 144 p. [in Russian].
10. Sorochan T. M. Rozvytok profesionalizmu upravlinskoi diialnosti kerivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv u systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity [The Development of Management Professionalism of general secondary school directors in the system of In-Service Teacher Training]: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04. Luhansk, 2005. 43 p. [in Ukrainian].
11. Syriatov N. A. Vnutryfirmennie professyonalnie standarti kak osnova funktsyonyrovaniya systemi upravleniya personalom predpriyatiya [Inter-company Professional Standards as the Basis for the Functioning of the Enterprise Personnel Management System]. *Menedzhment sehodnia*. 2002. № 4. P. 28–33. [in Russian].
12. Tatur Yu. H. Visshee obrazovaniye : metodolohiya y opit proektyrovaniya : ucheb.-metod. Posob [Higher Education: methodology and design experience: manual]. Moskva : Logos, 2006. 256 P. [in Russian].
13. Tekhnolohiya proektyrovaniya kliuchevikh y predmetnikh kompetentsiy. Ynnovatsyy v obshcheobrazovatelnoi shkole. Metodi obucheniya: sbornyk nauchnikh trudov [Design Technology for Key and Subject Competencies. Innovation in a Comprehensive School. Teaching methods: collection of scientific papers] / pod red. A. V. Khutorskoho. Moskva : SNU ICML RAE, 2006. P. 65–79. [in Russian].
14. Tkachenko T. V. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv bezpeky zhyttiediialnosti zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Formation of Professional Competence of Future Professionals of Safety by Means of Informational and Communicative Technologies]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Vinnyts. derzh. ped. un-t im. M. Kotsiubynskoho. Vinnytsia, 2009. 260 p. [in Ukrainian].
15. Tlumachnyi slovník inshomovnykh sliv [Definition Dictionary of Foreign Words]: veb-sait. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?action=alpha&Qry=%C0> (data zvernennia 23.03.2020). [in Ukrainian].
16. Torichnyi O. V. Teoriia i praktyka formuvannia viiskovo-spetsialnoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv-trykordonnykiv u protsesi navchannia : monohrafiia. Khmelnytskyi [Theory and Practice of Forming the Military-Specific Competence of Future Border Guards in the Training Process: monograph. Khmelnytskyi]: Vyd-vo NADPS Ukrainy im. B. Khmelnytskoho, 2012. 536 p. [in Ukrainian].
17. Khutorskoi A. V. Kliuchevie kompetentnosti kak komponent lychnostno oryentyrovannoi paradyhmi obrazovaniya [Key Competencies as a Component of the Personality-Oriented Education Paradigm]. *Narodnoe obrazovaniye*. 2003. № 2. P. 58–64. [in Russian].
18. Choshanov M. A. Hybkaia tekhnolohiya problemno-modulnoho obucheniya: metod. posob [Flexible Module-Based Learning Technology: manual]. Moskva, 1996. 160 p. [in Russian].

19. Shamova T. I. Systema posledyplomnoho obrazovanyia rukovodytelei obrazovatelnykh uchrezhdenyi : Oпит, problemi, perspektyvi [The System of Postgraduate Education of Thechiefs of Educational Institutions: Experience, Problems, Prospects.]. Pedagogicheskoe obrazovanye y nauka: nauch.-metod. zhurnal. 2004. № 3. P. 3–9. [in Russian].
20. Yagupov V. V., Svystun V. I. Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky fakhivtsiv u systemi vyshchoi osvity [Competent Approach to Training in the System of Higher Education]. Naukovi zapysky NaUKMA. 2007. T. 71. P. 3–6. [in Ukrainian].
21. Yagupov V. V. Metodolohichni osnovy rozuminnia ta obgruntuvannia poniat «kompetentnist» i «kompetentsiia» shchodo profesiinoi pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv [Methodological Bases of Understanding and Justification of the concept “competence” for professional training of future professionals]. Novi tekhnolohii navchannia : nauk.-metod. zb. : u 2-kh ch. 2011. Vyp. 69, ch. 1. P. 23–29. [in Ukrainian].
22. Yarygin O. N. «Kompetentnost» y «kompetentsiya» kak emergentnye svoystva deiatelnosti cheloveka [«Functions» and «Competence» as an emergent properties of human activity]. Vektor nauky Toliatynskoho gosudarstvennogo unyversyteta. 2011. № 1. P. 345–348. [in Russian].
23. Velde C. Crossing borders: an alternative conception of competence and implications for provisional practice in the workplace. Paper presented at the 27th Annual SCUTREA Conference. (1-3 July 1997, University of London). London, 1997. P. 27–35.
24. White R. W. Motivation reconsidered: the concept of competence. Psychological review. 1959. Vol. 66, № 5. P. 279–333.